

דעת
אתר לימודי יהדות ורוח
www.daat.ac.il

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולבירור יוחסין

ערב על ערב, מי התובע ממנו
המלוה או הערב הראשון

תיק ממונות מס' 777-סו

(מהד' ב שבט)

נושא הדיון

חתם ערבות על ערבותו הקבלנית של הראשון, ושואל המלוה מי צריך לתבוע מהערב השני, המלוה או הערב הראשון.

פסק דין

דין המלוה הוא עם הערב הראשון, והראשון יתבע את השני.

(-) שמואל חיים דומב

(-) מרדכי אייכלר

(-) אברהם דוב לוין, אב"ד

המקורות לפס"ד

עיי' שו"ע סי' קלא סעי' יד: האומר לחזירו ערוצ לפלוני ואני ערצ לך ה"ז כמי שאמר הלוהו ואני ערצ ואינו לריך קנין. ע"כ. וזודאי צטער מתחייב. וכתב צגדולי תרומה שער לה ח"א אות יא שאין כאן שעבודא דר"נ דאין כאן חיוב רק אחרי שערצ הראשון שילס.

מרדכי אייכלר.

השאלות לדיון^ב

א. "ערב על ערב", גדרו.

ב. סדר הגביה כשיש שני ערבים קבלנים.

תשובה

א. רמז"ס מלוה ולוה פכ"ה הי"ב ושו"ע סי' קלא סעי' יד: האומר לחזירו ערוצ זה לפלוני כך וכך ואני ערב לך, ה"ז כמי שאמר הלוהו ואני ערב, וכסם שנשתעבד הערב למלוה כך נשתעבד ערב שני לערב ראשון, ודין הערב עם המלוה ודין ערב ראשון עם השני דין אחד הוא. וכתב המ"מ דקלת סמך יש לזה ממה שאמרו בסוטה לו ז ערבא וערבא דערבא. והטעם בזה שאע"פ שערב ראשון אינו נותן מעות אין השני לריך קנין משום דשעת שעבודו של זה כשעת מתן מעות דמלוה דמי, וכן עיקר. עכ"ל. ועיי' תומים סי' קלא ס"ק יא דרק כשהערב הראשון קבל להיות ערב קבלן דהוא נעשה כלוה, והוי עתה כשעת מתן מעות חלה ערבותו בכך.

וכתב בגדו"ת שער כח ח"ב סי' ג, הוצא בש"ך סי' קלא ס"ק טז, דאם ראובן הלוה לשמעון מנה ואחר זמן בקש ממנו ערב וא"ל לוי יהיה ערב שלי, והשיב ראובן אינו נאמן עלי וערביך ערבא לריך, וצא יהודה להיות ערב בשביל לוי הערב של שמעון, כעין מה שאמרו בסוטה לו ז ערבא דערבא איכא בינייהו, לוי ודאי כיון דהוי שלא בשעת מתן מעות צעי קנין, אבל יהודה הנכנס להיות ערב בשביל לוי הערב נראה דלא צעי קנין, כי הוא מתערב על לוי על מה שלא היה לוי חייב עד עכשיו לראובן, כי עתה מחדש הוא מתחייב והו"ל לגביה כשעת מתן מעות. וכתב עוד שם בשער לה ח"א אות יא דדין הרמז"ס הנ"ל אין זה כדין ערבא דערבא שכתבנו בשער כח, דהתם הערב השני נשתעבד למלוה עלמו בעבור הערב הראשון ובודאי דינו של מלוה הוא לתבוע לשני, אבל כאן הערב השני לא נתערב למלוה אלא לערב הראשון נתערב בעד הלוה ונתחייב לו שאם יפרע בשביל הלוה הוא יחזיר לו, וא"כ אולי יאמר זה הערב השני למלוה אינו חייב כלום לערב אלא אחר שיפרע ולא קודם לכן, או יאמר המלוה אתה ערב לערב על דרך שהוא ערב לי, וכי היכי דאיהו חייב לפרוע לי כשלא פרעני הלוה, ה"נ אתה חייב לו כשאין הלוה פורע לי, ותיכף חל שעבודו בחסרון פרעון הלוה אע"פ שהערב לא פרע כלום וממילא אתה חייב לפרוע לי מדרי' נתן, עיי"ש.

נמליכו למדים שיש ערבא דערבא שנתחייב למלוה, ויש שנתחייב לערב ראשון, ושני ענינים נפרדים הם, וכ"כ באו"ש מלוה ולוה שם שתמה על המ"מ שהציא סמך לרמז"ס מהגמ' בסוטה: אין זו סמך ולא כלום, ששם הוי כמו שנתערב להמלוה שאם לא יגבה מן הערב יגבה ממנו, אבל כאן הוא ערב שאם יפרע הערב יחזור הערב ויגבה ממנו, אבל להמלוה לא נשתעבד כלום.

ונידון דידן יש לדמותו לדין ערבא דערבא שנתחייב למלוה, שכתב בגדו"ת דודאי דינו של מלוה הוא לתבוע לשני, דהוא מתערב על הערב הראשון על מה שלא היה הערב הראשון חייב עד עכשיו למלוה. ומה שהגבי' לי לא ידעה להסביר, נמלא מצוחר בגדו"ת.

ב. פסק הרמז"ס מלוה ולוה פכ"ה הי"י: סעי' ג וסי' קלז סעי' ג: שנים שערצו אחד, כשיצא המלוה להפרע מן הערב יפרע מאיזה מהן שירלה, ואם לא היה לאחד כדי החוב חוזר ותוצע השני בשאר החוב. ובהשגות הראז"ד: זה אינו מחוור אלא לפי המנהג ולמדין מן הגוים לישראל. ע"כ. וכתב המ"מ שהרמז"ן ז"מ לד ז ס"ל שדינו כשנים שלוו מן האחד, אצל הרשז"א שם ס"ל כהרמז"ס, דכיון שהמלוה אחת נתחייבו אינו חל לחלאין, או יתחייב כל אחד בכל או לא יתחייב כלל, דמי חלקן להן, שהרי הן לא נתחייבו מחמת שום דבר שלקחו ממנו שנאמר לכל אחד נתן חלו, אלא ללוה הלוה הכל והערצין לצטחון כעין משכון ואין השעבוד חל לחלאין. ע"כ.

וצו"ע סי' עז סעי' ג: שנים שערצו לאחד כשיצא המלוה ליפרע מן הערב יפרע מאיזה מהן שירלה וכו' וצ"ע קלז סעי' ג כתוב שיש חולקין בזה. וכתב בהגר"א ס"ק יח: כמ"ש בתוספתא סוף ז"ב המלוה את חבירו ע"י שני ערבים כו'. ופצ"ר ראשונה ל"ל דמוקמי לתוספתא בערבות קבלנים, דהוה כמו שנים שלוו שהן בעלמאן נשתעבדו, עיי"ש. מצואר מהגר"א דבערבים קבלנים לכו"ע גוזה מכל אחד רק חלי, אמנם כשהערב התחייב במפורש על כל ההלוואה, הרי הוא חייב בהכל, וכן השני, וכן הוא צניד"ד שכל אחד התחייב בשטר ההלוואה על הכל, וכן כשהשני היה ערב על ערבותו של הראשון, נראה דהראשון ערב על הכל, והשני ערב על כל מה שהראשון התחייב.

אברהם דוב לויין.

דעת

אתר לימודי יהדות ורוח
www.daat.ac.il